

УДК 657.2

ОБЛІКОВА ОЦІНКА ВАРТОСТІ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фартушняк О.В., к.е.н., доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків, Україна

Анотація — досліджено відмінність змісту понять «вартість», «оцінка активів» та «оцінка вартості активів». Досліджено методи оцінки вартості активів, проведено їх структурування за видами активів та наведена її роль в обліковому процесі.

Ключові слова — вартість, оцінка вартості активів, бухгалтерський облік, методи оцінки.

Одним із способів ведення бухгалтерського обліку є оцінка фактів господарського життя підприємства [1].

У господарській діяльності підприємству постійно доводиться визначати, відповідають чи не відповідають ресурси, які до нього надходять (наявні, ті, що вибувають), вимогам, які пред'являються до активів. Результати таких операцій необхідні перш за все самому підприємству, а також користувачам його фінансової звітності для отримання об'єктивної інформації про реальний розмір вартості майна підприємства [10].

Підприємство, бажаючи визнати певне майно своїм активом, зобов'язане мати докази віднесення цього майна до активів саме цього підприємства. Для отримання таких доказів виконуються специфічні операції – оцінка активів [10].

Питання оцінки активів в бухгалтерському обліку досліджували такі вітчизняні вчені-науковці: К. Безверхий та Т. Бочуля [1], М. В. Корягін [3], Г.О. Крамаренко [4], Л. Г. Ловінська [5], Я. І. Маркус [12] І. Я. Назарова [8], В. Пантелєєв [9] та ін. Питання визначення «вартості» знайшли відображення у працях таких вчених-економістів, як: М. В. Корягін [3], О. Г. Мендрул [6], Т.В. Момот [7], Е. С. Хендріксен та М. Ф. Ван Бред [13] та ін. Враховуючи ва-

гомість наукових напрацювань провідних вчених, відзначимо, що існує певна невизначеність тлумачень понять «вартість», «оцінка активів», «оцінка вартості активів» та не всі питання оцінки вартості активів в бухгалтерському обліку знайшли достатнього опрацювання. Це зумовлює поглиблення та розширення дослідження в напрямі визначення облікової оцінки вартості активів.

Метою наукового дослідження є визначення змістовного категоріального апарату оцінки вартості активів та структурування методів їх оцінки.

Аналіз змісту понять «вартість», «оцінка активів» та «оцінка вартості активів», дозволив визначити різноманітність поглядів вчених щодо названих дефініцій.

Узагальнюючи підходи науковців [1-13] до визначення цих понять, можна дійти до такого висновку.

В узагальненому виразі термін «вартість» визначається як «еквівалент цінності об'єкта оцінки, виражений у грошовій формі», тобто як «грошовий вираз цінності майна».

Вартість активу — це очікувані майбутні прибутки його власника, що він зможе отримати впродовж періоду існування активу.

Оцінка – це процес визначення вартості активів на дату оцінки за встановленою процедурою.

Оцінка вартості будь-якого об'єкта власності – це впорядкований процес визначення в грошовому виразі вартості об'єкта з урахуванням потенційного і реального доходу, який цей об'єкт приносить у певний момент часу в умовах конкретного ринку [6, с. 7].

Тобто, це такий елемент методу бухгалтерського обліку, за допомогою якого встановлюється реальна вартість матеріальних і нематеріальних активів підприємства.

Надзвичайно велике значення має оцінка у національних і міжнародних стандартах обліку та фінансової звітності [8].

Особливістю процесу оцінки вартості майна підприємства є його багатосторонній характер (Крамаренко). Класифікуючи оцінку, вчені-науковці Е. С. Хендріксен та М. Ф. Ван Бред [13] виділяють вартісне вимірювання об'єктів у момент придбання та оцінку на час вибуття активів. У практиці фінансового менеджменту виділяють оцінку активів під час купівлі-продажу підприємства, його ліквідації або об'єднанням (поглинанням) з іншими виробничо-господарськими структурами. Таким чином, можна зробити висновок, що існують такі варіанти для визначення вартості активів:

- придбання (виготовлення) активів;
- вибуття (витрачання, реалізації) активів;
- переоцінка (дооцінка, уцінка) активів;
- купівля-продаж, реорганізація, ліквідація підприємства.

Для цього застосовують певні види вартості, а саме: первісну, справедливу, балансову (залишкову), вартість реалізації (погашення), ліквідаційну, переоцінену, ринкову, собівартість тощо.

На рис. 1. наведено схематичний зв'язок мети оцінки вартості активів у бухгалтерському обліку та видів вартості.

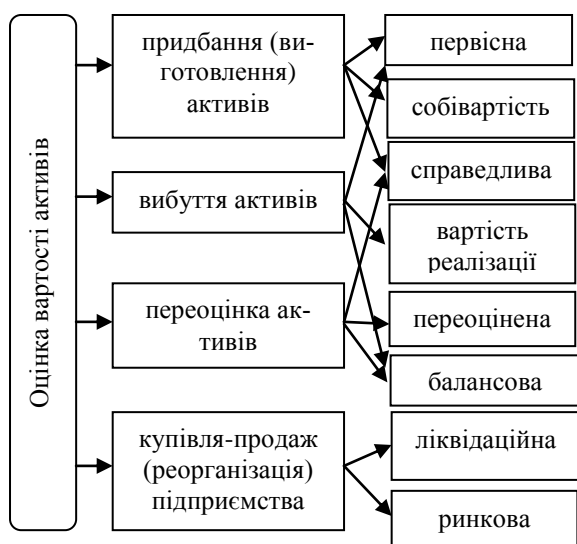

Рис. 1. Взаємозв'язок мети оцінки вартості активів та видів вартості

Відповідно до рис. 1. можна відзначити, що кожному випадку оцінки активів відповідає певний вид оцінки вартості.

Практично у кожному стандарті, що стосується обліку активів, поряд з визнанням цих об'єктів у системі обліку, ставиться питання щодо варіантів їх оцінки на різних етапах облікового процесу [8].

Для оцінки вартості активів використовують значну кількість методів та прийомів, які застосовують залежно від об'єкту та мети оцінки. Методи оцінки активів визначені у відповідних ПСБО, нормативно-правових актах та ін.

В табл. 1 наведено методи оцінки вартості активів

Таблиця 1

Методи оцінки вартості активів

Актив	Вид активу	Метод оцінки	№ ПСБО
Необоротні активи	Основні засоби;	Прямолінійний; Виробничий; Кумулятивний;	7;
	Нематеріальні активи	Зменшення залишкової вартості;	
	Необоротні матеріальні активи	Прискореного зменшення залишкової вартості 100 %; 50% на 50 %	8
	Довгострокові фінансові інвестиції	Участі у капіталі; Ефективної ставки відсотка; Справедливої вартості	12
Оборотні активи	Запаси (виробничі запаси, готова продукція, товари, тощо)	Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; Середньозваженої собівартості; Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); Нормативних затрат; Ціни продажу	9
	Поточна дебіторська заборгованість	Абсолютної суми сумнівної заборгованості; Коефіцієнта сумнівності	10

За даними табл. 1. можна визначити, що для кожного виду активу застосовується один або декілька методів оцінки, на підставі яких визначається обґрунтована й достовірна вартість.

Проте, для оцінки вартості активів підприємства внаслідок таких операцій як: купівля-продаж, реорганізація, ліквідація, об'єднання (поглинання) використовують зовсім інші методи та підходи, які постійно розширюється та удосконалюється.

В економічній літературі [2, 3, 6, 7, 9, 12] для визначення вартості активів підприємства загалом використовується такі підходи: витратний (майновий), порівняльний (ринковий), доходний та опціонний. Серед методів оцінки вартості активів науковці [2-4, 6-8, 9, 12] виділяють фундаментальні методи оцінки вартості, а саме: вартості чистих активів, ліквідаційної вартості, дисконтування грошових потоків, капіталізації прибутку (доходів), ринку капіталу, угод, галузевої специфіки та реальних опціонів.

Як стверджує В. П. Паламарчук [9] жоден з перерахованих підходів і методів не тільки не є взаємовиключними, а й доповнюють один одного.

Таким чином, можна відзначити, що вищевказані методи оцінки вартості активів дозволяють практикуючим бухгалтерам розібратися в різноманітті видів такої оцінки, а також поширити впровадження їх в практику бухгалтерського обліку. У подальших дослідженнях існує доцільність запровадження методичних рекомендацій щодо оцінки вартості активів та затвердження їх на законодавчому рівні.

Список використаної літератури

1. Безверхий К. Методичні рекомендації з оцінки активів і зобов'язань для формування облікової звітності / К. Безверхий, Т. Бочуля // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 9. – С. 15-26.
2. Дамодаран А. Инвестиционная оценка: Инструменты и методы оценки любых активов / А. Дамодаран / Пер. с англ. 5е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 724 с.

3. Корягін М. В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції / М. В. Корягін. – Львів: ЛКА, 2012. – 402 с.

4. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент / Г.О. Крамаренко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pidruchniki.com/1880041343644/finansii>

5. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: монографія / Л. Г. Ловінська. – К.: КНЕУ, 2006. – 256 с.

6. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств: монографія / О. Г. Мендрул – К.: КНЕУ, 2002. – 272 с.

7. Момот Т. Оцінка вартості бізнесу: сучасні технології / Т. Момот – Х.: Фактор, 2007. – 224 с.

8. Назарова І. Я. Аналіз методів оцінки активів, зобов'язань та капіталу при реорганізації підприємств / І. Я. Назарова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2013. – Том 14. – № 2. – С. 214-220.

9. Паламарчук В.П. Оценка бизнеса / В. П. Паламарчук – М.: Издательский дом «Экономика и жизнь», 2004. – 107 с.

10. Пантелеев В. Як нам організувати оцінку активів [Електронний ресурс] / В. Пантелеев // Дебет-Кредит. – № 27. – 2001. – Режим доступу: <https://dtk.com.ua/debet/ukr/2001/27/27pr2.html>

11. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zakon2.rada.gov.ua>.

12. Посібник з оцінки бізнесу в Україні / за ред. Я. І. Маркуса. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.

13. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета / Э. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда; пер. с англ.; под ред. проф. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.

Автор

Фартушняк Ольга Вікторівна, к.е.н., доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця (fartushniak.hneu.ua).

Тези доповіді надійшли 01 лютого 2019 року.

Опубліковано в авторській редакції

